

Инж. Марко МИЋУНОВИЋ

Фондови за унапређење пољопривреде у 1958 години и њихово коришћење

Током посљедњих неколико година пољопривреда добија у читавој земљи, па и код нас, одговарајуће мјесто међу осталим привредним гранама. Доскора је развој пољопривреде много заостајао за развојем осталих природних грана. Ово заостајање развоја пољопривредне производње негативно се одражавало на развој привреде у цјелини, а посебно на животни стандард градског становништва. Због тога у даљем раду на унапређењу пољопривредне производње код нас нужно је сагледати све њене могућности и према њима усмјерити даља улагања и мјере у циљу њеног бржег унапређења.

С обзиром да је протекао извјестан период од оснивања Републичког фонда за унапређење пољопривреде, било би потребно да се учини један осврт на постигнуте резултате и на значај који је Фонд имао у извршењу задатака на унапређењу пољопривреде код нас.

Према задацима постављеним годишњим друштвеним планом наше Републике и законским прописима о фондовима за унапређење пољопривреде одређивани су сваке године и задаци Фонда и оријентација улагања средстава, што је било условљено годишњим програмом фонда.

Укупна средства Републичког фонда за унапређење пољопривреде износила су у 1958 години око 196 милиона динара. Од овог износа 45 милиона динара отпада на средства која уствари претстављају Фонд, а формирају се на поставкама друштвеног плана за 1958 годину од 15% пореза на доходак од пољопривреде, затим на пренијета средства из 1957 године у износу од 7 милиона, на дотације из буџета 100 милиона и на средства која је Извршно вијеће НРЦГ посебним рјешењем додијелило за откуп земљишта у износу од 47 милиона динара.

На основу свих ових средстава сачињен је програм фонда за 1958 годину.

С обзиром да је код нас неколико важнијих проблема у пољопривредној производњи, било неријешено, а они се нијесу могли рјешавати путем намјенских инвестиционих и других средстава, то су се исти морали рјешавати путем средстава Фонда. Међу тим проблемима истиче се, као први, организација расадничке производње. Ово због тога што ова служба није досада могла да одговори потребама развоја воћарско-виноградарске производње, те се стало на гледиште да је нужно приступити организацији расадничке производње и то такве која би била у стању да задовољи у потпуности све потребе како по количини тако и по квалитету лозног и воћног садног материјала — одговарајућег сортимента и то од свих врста континенталног воћа: јабука, крушака и др. као и јужног воћа: агрума, маслина, смокава и др. па до производње лозних калемова одабраних винских и стоних сората.

Као важан проблем истиче се изградња и унапређење пољопривредних научно-истраживачких установа. Улагање средстава Фонда на установе односила се на њихово техничко и организационо оспособљавање, као и на друга инвестициона улагања.

На рјешење поменута два проблема био је оријентисан највећи дио средстава Фонда у 1958 години. Остала средства била су програмом предвиђена за финансирање одређених мјера и акција републичког значаја за унапређење пољопривредне производње као што су: добијање и увођење квалитетног сјеменског материјала, извођење разних огледа у циљу демонстрације савремених начина производње, истраживачки радови по специјалним проблемима од значаја за праксу, разни видови пропаганде у пољопривреди, наградно такмичење, меринизација оваца, вјештачко осјемењавање крава, мелиорација ливада и пашњака, подизање појила, опште акције у пољопривреди и откуп земљишта за потребе социјалистичког сектора.

Поред набројених мјера и акција које су финансиране из средстава Фонда за 1958 годину, програмом су била предвиђена и извјесна средства за израду програма и пројеката за унапређење пољопривреде у појединим рејонима.

Да би се имао увид у реализацију програма Фонда за 1958 годину по ставкама прилива прихода и расхода изнијећемо стање закључено са 6-ХП-1958 године.

Ставка прихода која обухвата пренијета средства из 1957 године, 15% пореза на доходак, дотацију из буџета и остале приходе, остварена је са 170,9 милиона динара

Ставка расхода, која обухвата рјешење напријед поменутих проблема у пољопривреди, остварена је са 131,3 милиона динара. У овај износ укључена је сума од 26,8 милиона динара, која се односи на ограничење средстава која се не могу трошити у 1958

години, а што је условљено законским прописима. Слободно и неутрошено је било на дан 6-ХП-1958 године 39,6 милиона динара.

Према изнијетом, план прихода програма фонда извршен је до означеног рока са 87%. Вјероватно да ће до краја године овај проценат бити и већи, обзиром да се тада очекује и највећи прилив средстава; порез на доходак од пољопривреде, те ће се и приходи остварити у потпуности.

Што се тиче реализације тј. утрошка средстава, како је програмом Фонда било предвиђено, она је извршена са 75%. Постоји вјероватноћа да ће се и сва расположива средства утрошити до краја године, те према томе и план реализације утрошка средстава Фонда биће углавном остварен. Све ово говори у прилог чињеници да су се пољопривредне установе, пољопривредне организације и земљорадничке задруге оспособиле и заинтересовале за коришћење одобренних средстава за унапређење пољопривреде.

Ради потпуније слике о улози Фонда на унапређењу пољопривреде, потребно би било осврнути се укратко и на остала средства фондова која су улагана у пољопривреду Црне Горе, а чије се дејство у извјесној мјери одразило као помоћ Републичком фонду за унапређење пољопривреде.

Према расположивим подацима укупна средства општинских фондова за унапређење пољопривреде износила су у 1958 години око 20 милиона динара. С обзиром на висину ових средстава, она се нијесу могла ни оријентисати на знатније мјере и акције унапређења пољопривреде, те су одбори општина ова средства претежно ангажовали на мање партиципације, израду програма и пројеката и за ситније акције од локалног значаја.

Што се тиче нашег коришћења савезних средстава за унапређење пољопривреде може се рећи да је оно у протеклој години било незнатно, јер смо користили свега око 6 милиона динара, иако су та средства износила 1, 8 милијарди динара. Главни разлог за слабо коришћење средстава Савезног фонда био је, по нашем мишљењу, у томе што располажемо малим пољопривредним капацитетима на социјалистичком сектору и у недовољно развијеној пољопривредној служби. Ово је био нарочито случај са средствима Фонда предвиђеним за савремена пољопривредна рјешења у циљу добијања високих приноса. Поред овог, нијесмо благовремено нити довољно били обавијештени о путевима и условима коришћења поменутих средстава.

Сва досадашња излагања по овоме била би непотпуна ако се не би осврнули на постигнуте резултате и даље усмјеравање средстава фондова за унапређење пољопривреде. С обзиром на велику разноврсност мјера и акција на које су усмјеравана средства Републичког фонда, било би нам немогуће да заједничким приказом изнесемо резултате који су постигнути средствима Фонда. Стога ћемо приказати само оне резултате који су по нашем

мишљењу од посебног значаја за унапређење пољопривреде и улогу Фонда.

Једно од најважнијих подухвата који сматрамо да треба истаћи, а који је финансиран средствима Фонда, је организација расадничке производње код нас. Досадашња производња садног материјала била је недовољна и углавном оријентисана на производњу садног материјала континенталних врста воћака. Због тога се поставило као нужно рјешење овог питања — што се са успјехом развија, тако да ће се већ од ове године отпочети са производњом лозног садног материјала, како је то и планом предвиђено, док се почетак производње садног материјала суптропског воћа: маслина, агрума, смоква и др. услиједити 1961 године.

Од посебног значаја је даље оспособљавање појединих републичких установа у које су уложена извјесна средства Фонда за набавку опреме, изградњу објеката и постављање разних огледа, а што није било могуће ријешити путем средстава из других извора.

Значајно мјесто у програму и резултатима рада Фонда заузима програм општих мјера и акција, од којих треба нарочито истаћи: меринизацију оваца, вјештачко осјеменавање крава, регрес за набавку приплодних бикова за припусне станице код земљорадничких задруга, мелиорацију ливада и пашњака и подизање појила за стоку у безводним крајевима.

Извођење ових мјера и акција врши се успјешно из године у годину, тако напримјер, меринизација оваца изводи се код нас плански и успјешно већ двије године. У 1957 години меринизирано је око 4.000 оваца, а у прошлој години тај је број порастао на преко 20 хиљада, или 5% укупног броја приплодних оваца у нашој Републици.

Ова акција биће настављена у наредним годинама, тако да се оплеменавањем наших домаћих оваца са овновима финоруних раса захвати што је могуће већи број. За даље успјешно извођење и ширење ове акције може се рећи да су створени потребни услови у погледу кадрова, опреме и повјерења произвођача у односу на почетак извођења 1957 године, а које ће бити потребно систематски даље развијати с обзиром на повећање предвиђено планом.

Како се свако унапређење сточарства темељи на обезбеђењу довољних количина квалитетне крмне базе то се, с обзиром на овај моменат, обухватило програмом Фонда и питање мелиорације ливада и пашњака. Ова акција је тек започета, али у самом почетку наишло се код њеног извођења на низ проблема. Законом о коришћењу пашњака у општеној имовини дато је право управљања пашњацима народним одбоирма општина. Неразвијеност службе и немање кадрова у комунама који би темељитије захватили ово важно питање, утицало је да се план мелиорације ливада и пашњака изврши дјелимично и то углавном

на пашњацима који су дати на управљање пољопривредним ре-публичким установама.

Да би се приступило озбиљном рјешавању овог питања потребно је по нашем мишљењу предузети низ мјера, у првом реду организационе природе, затим обезбјеђењем већих средстава од досада улаганих у ове сврхе. Извођењем макаквих подухвата на унапређењу ливада и пашњака код нас захтијеваће, неминовно, у недостатку одговарајуће службе и кадрова у комунама, организовање једне републичке службе, што су потврдила и досадашња искуства. Ова би служба требало да преузме сву бригу око унапређења ливада и пашњака као и да практично помаже комунама у рјешавању свих питања у вези са ливадама и пашњацима. У противном, сматрамо да ће из године у годину ангажована средства Фонда за унапређење пољопривреде и фонда за унапређење пашњака, која се формирају од убране пашарине, бити недовољно коришћена, а стање ливада и пашњака биће све горе и постаће осјетна кочница предузетих мјера на унапређењу сточарства, — тј. меринизације, вјештачког осјемењавања крава и др.

Упоредо са рјешавањем напријед изнијетих проблема у области сточарства, важио је поменути питање подизања појила за стоку на пашњацима који оскудијевају водом. И најбољи пашњаци са добрим травним покривачем састављених од квалитетних трава ако немају воде за довољно напајање стоке, губе много од свог значаја. Због тога би подизању појила требало приступити смјелије свуда гдје то прилике изискују путем улагања већих средстава Фонда. На тај начин рјешавали би истовремено три основна проблема на унапређењу сточарства, као најважнијој пољопривредној грани код нас, и то: оплемењавање стоке, мелиорацију ливада и пашњака за побољшање крмне базе и обезбјеђење пашњака довољним количинама воде, чиме би се избјегли губици који настају у сточној производњи усљед великог прешачења од пасишта до појила.

Поред акција и мјера о којима је досада, било ријечи из средстава Фонда даване су и извјесне субвенције за подизање дугогодишњих засада, воћњака и винограда на социјалистичком сектору, за набавку приплодне стоке, подизање објеката итд.

У области ратарства, ангажована су извјесна средства Републичког фонда за регрес разних врста сјемена, хибридног кукуруза, талијанских пшеница и сјемена крмног биља, претежно луцерке. Наградно такмичење у пољопривреди и пропаганда били су такође обухваћени средствима фонда.

На основу досада изнијетог о раду Републичког фонда за унапређење пољопривреде и постигнутим резултатима, иако све ово не даје потпуну слику, може се рећи да је Фонд оправдао своје постојање и да је нашао своје мјесто и улогу у склопу привредно-финансиског система. Финансирањем одређених намјена он је допунио систем који су сачињавали остали фондови, инве-

стициони и други, а чија су средства стајала на расположењу привредним организацијама и установама. Нарочито је то био случај код установа и појединих пољопривредних организација у рјешавању важнијих проблема, а које није било могуће рјешавати путем средстава поменутих фондова као што су расадничка производња, оспособљавање и развијање пољопривредних служби и унапређење одређених производњи кроз разне видове стимулације и др. Тиме је Фонд знатно допринио остварењу друштвеног плана Републике у области пољопривреде и помогао извршењу задатака постављених Перспективним планом унапређења пољопривреде за период од 1957 до 1961 године.

Што се тиче даљег рада Републичког фонда за унапређење пољопривреде и усмјеравања средстава на подизању наше заостале пољопривредне производње, сматрамо да би га требало усмјерити на неколика важна проблема у области пољопривреде код нас, као што су: потпуно оспособљавање започете расадничке производње, оплемењавање стоке, меринизација оваца и вјештачко осјеменавање крава, оспособљавање пољопривредних служби, мелиорација ливада и пашњака и подизање појила. Поред ових, кључних проблема са минималним средствима обухватили би и нека питања од другоразредног значаја.

Остала питања и проблеме, — субвенције, регресе и др. треба, по нашем мишљењу, и даље одржавати, али путем локалних фондова комуна за унапређење пољопривреде. Досада нијесмо имали јасног увида, у коришћењу ових фондова те би убудуће требало успоставити чврсту координацију за коришћење, односно усмјеравање средстава локалних фондова за унапређење пољопривреде, тако да они допуњавају Републички фонд, ако се ради о рјешавању извјесних питања у пољопривреди дотичне комуне.

На крају би указали на коришћење средстава из Савезног буџета за унапређење пољопривреде. У циљу бољег коришћења ових средстава, потребно би било благовремено предузети све мјере да се, уколико је више могуће, и та средства користе како би се поједине мјере и акције, које нијесмо у стању да шире захватимо због оскудних финансиских средстава, као што је то случај са оспособљавањем појединих служби, школовање кадрова мелиорацију ливада и пашњака, набавку приплодњака и др., — потпуније извеле.

Ако би се, дакле, расположива средства фондова за унапређење пољопривреде међусобно допуњавала и усмјеравала на рјешавање одређених задатака, онда би се једино оправдала њихова намјена и, уз остала средства других фондова, помогло бржем остварењу програма унапређења наше пољопривреде — у цијелини.